СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 131. — Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 6. червня, 1924. — VOL. XXXII. — No. 131. — Jersey City, N. J., Friday, June 6, 1924. — THREE CENTS

Міністер праці хоче полекші імігрантам.

ВАШІНГТОН, 4. червня. — Секретар праці Дейвис добивається від конґресу ухвалення резолюції, щоби всі імігранти, які вже прибули до американських берегів, маючи тут свою родину, мали право висісти на беріг без огляду на іміґраційну квоту.

ДОГЕРТІ НЕ ХОЧЕ СТАНУТИ НА ПЕРЕСЛУХАННЄ.

ВАШІНГТОН, 4. мая. — Бувший міністер судівництва заявив, що він не думає ставати на переслуханнє перед комітетом сенату, розслідужуючого його урядованнє.

Комітет і не думає його до сього примушувати. Він уже покінчив своє слідство та сими днями предложить повній палаті висліди розсліду.

КУЛИДЖ КИДАЄ ВИЗОВ ЛА ФОЛЕТОВИ.

ВАШІНГТОН, 4. червня. — Президент Кулидж заявив провідникам сенату, котрі радилися його, в справі домагань сенатора Ла Фолета, що він ніяк не вступить Ла Фолетови. Ся заява значить, що більших ухвал на користь фармерам не буде.

Сенатор Ла Фолєв відгрожується, що всі члени поступового бльоку виберуться на аґітацію проти заскорузлих републиканців та що вони не допустять до того, щоби Кулидж був іменований кандидатом на президентуру одноголосно.

ВИЗНАЧУЮТЬ ГРОШІ НА БОНУС ТА ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШІНГТОН, 4. червня. — Палата послів ухвалила нині буджет (видатки) на бонус та кошти виконування прогибіції.

Кошти бонуса на рік малиб виносити 131 міліонів долярів, а кошти виконування прогибіції лишень здовж берегів 8 і чверть міліона. Кромі сього визначено на виконуваннє іміграційного закона пів міліона долярів, півчверта міліона на поборюваннє писково-ратичної зарази, півтретя міліона на розбираннє старих воєнних кораблів та міліон на заведеннє нових національних парків.

ЗАКОН ЗНИМАЄ МАСКУ З КЛЕНА.

БАТОН, РУДЖ, Луизіяна, 4. червня. — Палата послів стейтової леґіслятури ухвалила нині три закони проти потайної орґанізації Ку-Клакс-Клена.

Після одного закона, нікому не вільно носити маски на публичних місцях, після другого не вільно вести тайних орґанізацій, а третий накладає тяжкі кари на всякого, хто допускається злочину замаскований.

АҐІТАЦІЯ ПРОТИ КЛЕНА.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — Заходами нюйорської ґазети „Ворлда" зорґанізувався тут комітет жінок для боротьби проти впливу Ку-Клакс-Клена в обох великих партіях.

ГОВОРЯТЬ, АЛЕ НЕ ЗАЯВЛЯЮТЬ.

НЮ ЙОРРК, 4. червня. — Др. Н. Ватлєр, президент Колумбійського університету, каже, що ані републиканська ані демократична партія не важиться сього року поставити в свою програму домаганнє обмеження прогибіційного закона. Кожда з них боїться злого впливу такої заяви на вибори.

ХОЧУТЬ ВІДОБРАТИ СУДДЯМ ПРАВО РІШАТИ ПРО УМОВИЙ СТАН ОБЖАЛОВАНОГО.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — Тут оснувався комітет суддів, лікарів та адвокатів, які хочуть, щоби законом заборонено судови рішати про те, чи обжалований хорий на умі.

Питане се малобся відавати до вирішеня знатокам умових недуг зі шпиталів.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ВИПИВАЮТЬ БІЛЬШЕ МОЛОКА.

ВАШІНҐТОН, 4. мая. — Департамент рільництва обчисляє, що консумція (споживання) молока в Злучених Державах значно зросла.

В 1922 році на кожду особу припадало в рік 200 кварт, а в 1923 році 212 кварт.

Сей приріст треба приписати певно аґітації фармерів та лікарів, котрі доказують, що молоко є одною з найбільше поживних страв.

ПОСТАВИЛИ СТУДЕНТІВ-МІЛІОНЕІВ ПЕРЕД ЛАВУ ПРРИСЯЖНИХ СУДДІВ.

ШИКАҐО, 4. червня. — Державна прокураторія поставила нині Натана Леополда та Ричарда Ловба перед лаву присяжних нуддів за вбиття хлопця Роберта Франкса та за другі злочини.

Переслуханнє перед великою лавою присяжних суддів, які мають рішити, чи студенти-міліонери мають бути поставлені перед судом, тревала вже кілька годин. Державна прокураторія не має ні одного свідка, який бачив злочин або хочби всіх трох хлопців разом. Її докази опираються на побічні докази та на признання самих запідозрених, котрі, однак, великі адвокати хочуть зовсім звалити.

Хемічні знатоки заявляють, що плями на одежі обох запідозрених се пятна крови.

РОБІТНИЧІ КЛОПОТИ МЕКСИКА.

МЕКСИКО, 4. червня. — Головне мексиканське нафтове підприємство, що недавно навязало переговори зі своїми робітниками, що страйкують уже два місяці, зірвало переговори. З огляду на се другі катеґорії робітників рішилися зарядити ґенеральний страйк, щоби примусити нафтових підприємців до уступств.

ВІДЗНАЧЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА.

Дня 4. червня відбулося в Ню-Джерській Колеґії Фармації (аптекарства) в Нюарку врочиста роздача студентських степенів. Другу надгороду разом зі золотою медалею признано Українцеви Осипови Білогнови.

Відзначений український студент приїхав до Америки щойно в марті 1921 року. Родом він зі села Долинян, рогатинського повіту, в Галичині. Він ходив до української ґімназії в Яворові, коли його заскочила війна. Він служив в українській армії від перевороту до розбиття армії. В ранзі четаря брав участь у боях під Ходоровом та був ранений під Псарами коло Рогатина. Служив опісля яко командант саперевого відділу II. бриґади 3 корпусу, а відтак при штабі II. армії. В 1919 році перебув тиф.

В Америці працював він уперед у шкірковни, але відразу став учитись анґлійської мови на вечірних курсах Колумбійського університету. Коли опісля став учитися в аптекарській школі, заробляв далі працею на життя.

На врочистости роздачі медалів, степенів у Ню-Джерській Колеґії Фармації було присутними богато Українців з Байону, Джерзи Сіті, Нюарку та Ню Йорку.

СПРАВА УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ В ГАЛИЧИНІ.

Польське міністерство просвіти й віроісповідань у відповіді на інтерпеляцію посла Козицького в справі українських шкіл поаде: „З переведеного слідства виходить, що кураторія шкільного львівського округа доручила старосту в Дрогобичі замкнути дві приватні українські школи в Дрогобичі на основі закидів, наведених у писмі до староства. На просьбу УПТ, кураторія згодилася надальше істнованнє обох шкіл із застереженнем, що колиб Товариство не примінилось до жадань кураторії, послідує негайне замкненнє шкіл. Колиб міністерство повідомлено передтим дозволом на дальше веденнє шкіл, булоб доручило вдержати в силі замкненнє шкіл з огляду на сконстатованнє нельояльного поведення супроти „держави" деяких членів учительського збору згаданих шкіл. Не бажаючи відкликати виданий дозвіл львівської кураторії міністерство доручило звернути пильну увагу на діяльність сих шкіл і в разі сконстатовання дальшої нельояльности зі сторони вчителів, зараз замкнути школу. Закиди в писмі кураторії показалися в більшости правдивими".

ПЕДАҐОҐІЧНА ПОЇЗДКА ДО НІМЕЧЧИНИ.

Головна Управа Професіональної освіти на Україні рішила вислати гурток українських педаґоґів до Німеччини для обзнайомлення з німецьким шкільництвом та дитячими установами.

НОВА ПОЛЬСЬКА ЛЮДОВЕЦЬКА ПАРТІЯ.

В неділю 11. м. м. відбувся в Ряшеві зїзд длюдовців, заарангований ґрупами посла Плюти і Я. Стапінського. Реферати виголосили: Бриль, Павловскі, Цепляк, Слівінскі, Точек і Стапінскі. Вислідом зїзду є утворення нової партії, яка називається Хлопським Союзом. Нова партія, як сказано в комунікаті, спірається на клясових хлопських підставах.

Головою партії вибраний пос. Плюта, заступники; Стапінскі, Бриль і Янечек. Секретар: Казьмерчак; скарбник: Цепляк; члени управи: др. Ґрек Лясковскі, Слівінскі, Павловскі Точек, Безонь, Куліґа і Олькевіч. Зїзд виніс ухвалу, якою доручається співдіяльність, зглядно зілляття з „тими людовими сторонництвами, що стануть на становищі щиро едмократичному й обороні інтересів сільського населення". Ухвала дуже гнучка. Орґани нової партії: „Пржияцєль люду", „Справа людова" і люблинський „Штандар людови". Розлазиться домена „ународовйонего" вержхославіцького війта...

ПРОДАЛИ ДОБРО Б. ГРЕЦЬКОГО КОРОЛЯ.

Грецька републиканська влада продала бувшої грецької династії за два міліони двіста тисяч драхм. Дві третини з проданого одержала б. королева Софія, вдова покійного Константина, а решту розділено між инших членів цієї родини.

Перша політична орґанізація українського жіноцтва в Ню Йорку.

Жіноцтво в Ню Йорку скликало Орґанізаційні Збори Демократичного Клюбу Укр. Жіноцтва в Ню Йорку, до льокалю Укр. Дем. Клюбу, під ч. 59 Ст. Маркс Пл.

До Орґанізації вступило 23 женщин. По вислові особистих думок поодиноких членів, приступлено до вибору уряду. До уряду увійшли: П-ні . Яремова, предс.; п-ні Е. Корнатова, містопредс.; п-ні А. Комарніцька, касієрка; п-ні М. Ленчук, секр. рекор. Ддо контрольної комісії увійшли: П-ні А. Ляшецька і п-ні . Козак.

Ново зорґанізований Демократичний Клюб Укр. Жіноцтва в Ню Йорку одноголосно одобрив яко завдання Клюбу:

1. Брати живу участь в Американськім політичнім життю.
2. Занятися купном дому для Укр. сиріт, щоби тим мати спромогу виохвувати їх в українськім дусі.
3. Нести поміч Укр. Жінці, якої лиш обставини будуть вимагати.
4. Через сходини і спеціяльні відчити двигнути на висший степень Укр. Жіноцтво.
5. Заступатися по змозі за сестри і браття в старім краю.
6. Помагати в орґанізованню Укр. Жіноцтва в околиці.

Зібрані рішили розвинути сильну аґітацію за новими членами, та рівночасно постановили приймати в члени жінки і дівчата, горожанки і з першими паперами.

Слідуючі збори рішено скликати в четвер то є 12-го червня 1924 р. о год. 8-мій вечер до льокалю Укр. Дем. Клюбу під ч. 59 Ст. Маркс плейз в Ню Йорку, відтак учасники зборів як одна сімя засіли до спільного чаю.

ЗА УРЯД Д. К. У. Ж.:
Юлія Ярема, предс.
М. Ленчук, секр.

Взивають Мільрана, щоб уступив з президентури французької републики.

ПАРИЖ, 4. червня. — Нині отворено новий французький парлямент.

Головою парляменту вибрано одного з провідників лівиці Поля Пенлеве. Він у своїй промові звернувся на адресу теперішнього президента Франції, Олександра Мільрана, щоби послухав голосу народу і уступив.

Він має піти разом з головою сенату, Ґастоном Думерґом і зажадати від нього в імени парляменту, щоб уступив.

Кажуть, що Мільран добровільно не уступить, а буде боротись до останка.

Коли Мільран на заклик представників парляменту не уступить, тоді побідники вжиють дальших інших способів. Тоді Ерріо, кандидат на премієра, має відмовитись приняти з його рук місію складення нового кабінету. Аж се імовірно спонукає Мільрана уступити негайно.

ЕРРІО ЗА СПІВДІЛАННЄМ З АНҐЛІЄЮ И АМЕРИКОЮ.

ПАРРИЖ, 4. червня. — Нині промовляв на зібранню Анґлійсько-американського Пресового Союза кандидат на премієра Франції Едуар Ерріо.

Він заявився за тісним співділаннєм Франції з Анґлією й Америкою. Він зазначив, що мир можна удержати лише через співділанне з анґльо-саксонськими народами. Лише Анґльо-Сакси, казав він, можуть з Францією побудувати мир в Европі.

Далі він вказав на потребу мирових судів для вирішування міжнародніх спорів. Такими установами тепер є, казав Ерріо, Ліґа Народів, Міжнародне Бюро Праці, Світовий Суд і Гаський Трибунал, які на його думку повинні підперти всі держави.

МАРКС ЗА ПЛЯНОМ ДОСА.

БЕРЛІН, 4. червня. — Премієр др. Вільгельм Маркс склав знову свій старий кабінет і явився нині з ним перед новим німецьким федеральним парляментом.

У своїй вступній промові канцлер Маркс заявився за приняттєм пляну комісії Доса, який на його думку виратує Німеччину від фінансової катастрофи. Далі він заявив, що Німеччина буде домагатись, щоби Франція забрала свої війска з Рурщини, і щоб освободила тамошніх вязнів.

СТАН ЗАЙПЕЛЯ ПОЛІПШИВСЯ.

ВІДЕНЬ, 4. червня. — Ранений канцлер Австрії Іґнац Зайпель, сподіваючись довгого лічення, предложив нині кабінетови свою резиґнацію. Одначе кабінет не погодився з ним, а заявив, що він мусить остатись на становищі премієра і далі.

Стан здоровля Зайпеля нині трохи поліпшився.

Сьогодня відправлено богослужения за його здоровлє у всіх християнських церквах і жидівських синаґоґах. Склепи і бюра весь день були зачинені.

ГОВОРЯТЬ ПРО РЕВОЛЮЦІЮ В РУМУНІЇ.

ВІДЕНЬ, 4. червня. — З Румунії приходять вісти, що там заноситься на революцію.

Одна вістка сповіщає, що революція вже вибухла.

РУМУНІЯ І РОСІЙСЬКІ МОНАРХІСТИ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 4. червня. — Тутешні ґазети пишуть, що коли недавно був румунський міністер заграничних справ Дука в Парижі, він відвідав кандидата на російський престол, великого князя Кирила Романова, і говорив з ним про се, як Росія поставиться до Румунії, коли там буде привернена монархія.

Кирило відповів, що царська Росія зречеться Бесарабії, а тільки буде домагатись охорони тамошніх національних меньшостий і концесій для транспортації по Дунаю.

ЛІТВІНОВ ІДЕ ДО ЛОНДОНУ.

МОСКВА, 4. червня. — Комісар Макс Літвінов виїхав до Лондону, де має заступити Раковського, котрий виїде в Париж для переговорів з лівицею французького парляменту задля признання російського советського уряду.

В ОБОРОНІ КАПІТАЛІЗМУ.

БЕРЛІН, 2. червня. — Московський большевицький дневник Правда (се орґан так званого „третього інтернаціоналу") виступив з ріщучою обороною приватної торговлі в Росії і так званих „непманів" (приватних торговців, що ведуть торговлю на основі НЕП-а, себто „нової економічної політики", яку ввів Ленін).

Правда пише, що намагання комуністів, щоби здавити приватну торговлю в Росію дуже шкідлива і вельми небезпечна для краю. При теперішньому положенню Росії — пише та ґазета — така боротьба навіть глупа і смішна. Треба — каже вам числитися з дійсними краю і перестати фантазувати. Ще минуть десятки літ — продовжає вона — заки приватний капітал перестане бути корисний в Росії і тому комуністи не повинні заходитись, щоб його здавити.

БЕЗРОБІТТЯ І ЗЕМЛЕТРУС В ЯПОНІЇ.

Тижневик міжнародного бюра праці пише про безробіття в Японії. Один із прикрих наслідків землеструса у Японії це безробіття. Землетрус знищив около 13 тисяч фабрик і тисячі кваліфікованих і некваліфікованих робітників остало без праці. Наслідком цього і богато інтелектуальних робітників утратили місця. Влада отворила 20 нових бірж праці в Токіо і пять у Йокогамі й постаралася, щоби банки, фірми й промислові заведення, пошкодовані землетрусом, — замісць відправляти робітників, щоби посилали їх до своїх філій у инших місцевостях і так усунули бідування безробітних. Останніми часами вулицями Токія часто їздять державні автомобілі з величезними написами: „Дайте працю жертвам землетрусу!"

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

Федеральний департамент скарбу видав пояснення до податкового закона, недавно ухваленого конґресом та лишень що підписаного президентом.

З огляду на те, що закон постановляє, що до дня 15. червня маеться заплатити другу рату податку, сі пояснення е важною пригадкою.

Після сього роспорядку, кождий податковець мае бути звільнений з одної четвертої части свого податку, який він заплатив за рік 1923. Хто до 15. марта сього року заплатив увесь податок, що на нього припадае, то він дістане від податкового уряду зворот одної четвертої части.

Коли він заплатив лишень одну квартальну рату, то він не мае права домагатися звороту одної четвертини зі заплаченої суми, але заплатити яко другу суму щонайменче стільки, щоби сі дві перші рати виносили що найменче половину його річного податку. Коли, приміром, податковець мае заплатити на рік 100 долярів, а він заплатив 15. марта всего 25 долярів, то він повинен заплатити до 15. червня що найменче 12 долярів 50 центів, щоби мати до половини року заплачено що найменче половину 75 долярів. В таких случаях, червнева рата буде виносити якраз половину мартової. Решта податку буде сплачена рівними ратами дня 15. вересня та 15. грудня.

Коли податковець розділив собі свій податок на дві рати й заплатив до 15. марта одну половину, то він мае заплатити ще одну четвертину свого податку до 15. вересня.

Колиб хто з тих, що думали платити податки чотирома ратами, хотів тепер заплатити сей податок ще одною ратою, той повинен подати урядови цілу суму податку після нового закона, обтягаючи собі ту суму, яку він заплатив яко першу рату. Уряд заявляе, що він дуже радий такому способови плачення податку, бо се звільняе його від довгого й замотаного книговодства.

Хто заплатив три-четвертині свого податку, той дістане від податкового уряду повідомлення про відписанне остаючої доплати.

Хто заплатив цілий податок і мае дістати зворот одної четвертини, той не потребуе писати до уряду по сей зворот, бо уряд виплатить зворот без пригадки, хоча для виконання сеї великої праці буде потреба кілька тижнів часу.

ТЕРОР У ПОЛЬЩІ.

Отсе подаемо повний текст протесту французьких професорів, писменників та політичних діячів проти терору, який пануе на землях, що знаходяться під польською окупацією.

„ПРОТЕСТ В ІМЯ ЛЮДЯНОСТИ.

Филя терору проходить в сей час по Польщі.

Преса в країні ледви може про се говорити, через те, що вона придушена і всі часописі з передовим напрямком, як тільки роблять спроби ся випускати, негайно заборонюеться. Клюби, заснований молоддю, переслідуеться і розвязуеться. Від організацій відбирають їх мешкання. Тут у всьому страхіттю пануе поліція зі своїми дикими репресіями.

Тюрми польської републики містять нині понад 3,000 політичних вязнів, арештованих за страйки робітників, українських та білоруських селян, котрих обвинувачують за домагання національної незалежности; інтеліґентів, що завинили організованнем навчання в народі. З ними зле поводяться тюремщики; лають, бють ремінцями і киями; годують лише бураками, котрі подаеться в брудних горшках; містять разом зі звичайними злочинцями, що крадуть у них одяг, в заражених і халодних колоднях, повних воший; не дають їм мила, білля, книжок; не допускають відвідувачів з волі; тримають їх в нймовірних санітарних умовинах. Життє в тих тюрмах таке, що в многих тюрмах вязні волять умерти, аніж терпіти повільні муки. Але навіть не завсіди повільні буки, бо зовсім недавно, після медичного сконстантовання, котрого вимагала сімя одної увязненої, що „скінчила самогубством" у своїй камері 14-го лютого с. р., Ольги Бесарабової, була засвідчена смерть від биття і знущання.

Від 18-ого березня у вязницях в Кракові, Львові і Лодзі богато сотень увязнених розпочало голодові страйки з метою досягти здійснення таких вимог: чищення заражених вошами колодень, зміни білля і купелі в лазні раз на тиждень, догляду за хорими, дозволів бачитися з відвідувачами, права мати олівець і папір та книги й ґазети, дозволу на дві години щоденного проходу.

В імя простої людяности ми із зворушеннем протестуемо проти таких зловживань і вимагаемо, щоб задоволено елементарні вимоги, вичислені вязнями."

Сей протест підписали:

Северін, Ромен Ролян, Жан Рішар, Бльош, Оіер Гам, Шарль Вільдрак, Люсіен Декав, Анрі Беро, Мішель Корде, Жорж Піош, Леон Базальжет, Поль Колен, Альберт Креміе, Анрі Маркс, Поль Ребу, Ноель Ґарніе, Пієр Карон, з Національного Архіву; Шарль Ріше з Академії Наук і Медичної Академії; Гадамар з Коллеж де Франс і Академії Наук; Віктор Баш, А. Оляр, Бугле, Ж. Геродід — професори в Сорбоні; Поль Пенлеве, колишний [illegible] міністрів; Шарль Бфікур, колишній міністер [illegible] з Парижа; Матіяс Морар і Едуар Еріо, посадник міста Ліону, [illegible] Рони.

ПО ФРАНЦУСЬКИХ ВИБОРАХ.

Французький протест проти національної політики Польщі. — Вчорашні протестати — нині при владі. — Бомба серед польського стану. Загальна констернація, замішанне й заклопотанне.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Французькі вибори, які скінчились поразкою національного бльоку під проводом Мілерана Пуанкаре й блискучою перемогою лівого бльоку під проводом Ерріо-Пенлеве, відбулись голосним відгомоном у Польщі.

За кілька днів перед виборами був оголошений **протест французьких політиків, учених і письменників проти „білого терору" у Польщі.** Протест у головній своїй частині перечисляв ті люті репресії, яких зазнають Українці й Білорусини з боку польської влади. Закриття українських та білоруських шкіл, цензурні репресії, безосновні арештування, тюремні тортури й катування, кольонізація українських та білоруських земель польськими зайдами, — це все й богато инших фактів нелюдської польської політики знайшло там місце. Протест був піписданий такими видатними особами, як **Пенлеве, Ерріо, Леон Блюм,** Ромен Ролян та инші.

Научене гірким і тяжким досвідом, українське суспільство зробилось скептичним. Пережиті розчаровання й болючі удари — особливо на полі зовнішньої політики — зробили сучасного Українця недовірчивим. Тому цей французький протест і не викликав в українських кругах особливого ентузіязму. „Передвиборчий маневр", „клаптик паперу", „матеріял для історика", — що почулись з українського боку у відповідь на цей протест.

Річ самозрозуміла, що й Полякам не дуже залежалось на тім, щоб брати цей протест поважно. Їм було б найприємнійше, коли б його зовсім не було, а коли вже він появився, то „державна рація" вимагала або замовчати його — або надати йому характеру якоїсь багателі, чогось випадкового й незначного. „Ат, якісь-там писаки й бувші політики бавляться в протести... Хай собі бавляться на здоровля!"...

Та прийшов вислід французьких виборів — і відношенне до того протесту радикально змінилось в обох таборах. Ті особи, що підписали протест, вийшли переможцями з виборчої боротьби й не сьогодня—завтра переберуть владу в свої руки. Підписаний пі дпротестом **Пенлеве** напевне буде президентом републики. Підписаний під протестом **Ерріо** напевне буде міністром-президентом. Підписаний під протестом **Леон Блюм,** провідник французьких соціялістів, буде або міністром або закулісним вдохновителем нової французької політики.

Одним ударом це змінюе цілу ситуацію!

Для нас, Українців, той протест перестае вже бути „передвиборчим маневром", „клаптиком паперу" чи „матеріялом для історика". Він стае **актуальним документом.** Він стае **векслем,** платним на слідуючий день по перебранню влади новими людьми. **Так, на слідуючий день** по утворенні нового французького кабинету представники українського й білоруського народу мають **право** зявитись на Орсайськім Набережі, де міститься французьке міністерство закордонних справ, і твердо зажадати оплати того векселя.

Инше питанне, чи вексель буде оплачений чи ні. Нинішній анґлійський премієр Макдонельд перед своїм приходом до влади також понадавав доволі богато подібних векслів, а ще досі їх не оплатив. Але це не міняе справи. **Моральне зобовязанне зостаеться моральним зобовязаннем.** Коли його не завсігди можна зреалізувати, то на нього можна завсігди **посилатись.** А кінець кінцем мусить же коли-небудь настати й день виплату!

* * *

На Польщу вислід французьких виборів, саме в звязку з отим протестом, зробив вражінне грому серед ясного неба, вражінне несподівано вибухлої бомби.

Коли це на передодні виборів протест можна було практикувати звисока, як баґателю, як щось несолідне й незначне, то в **світлі характеру грізного, страшного „memento".**

Коли б переможцем вийшов національний бльок з Пуанкаре на чолі, Польща взагалі не мала б чого турбуватись. Коли б переможцем вийшов лівий бльок, але не було бцього злощасного протесту, Польща все ще могла б богатіти думкою, що все між нею та Францією залишиться „по старому". Зміна людей, мовляли, не все означае зміну політики. Але цей протест усе псуе й не лишае місця жадним ілюзіям.

І в настроях польських політичних кругів протягом лише кількох днів відбувся крутий поворот. Запанувала, як пише „Курієр Польскі" — **загальна констернація.** Захитався ґрунт під ногами, й кругом можна тільки бачити **замішанне й заклопотанне.** Посол Тугут, провідник партії „Визволене", вислав до Пенлеве отвертого листа, намагаючись упевнити його що становище „національних меншостей" у Польщі зовсім не таке лихе, як йому наговорили... Польське посольство й представники польської преси у Парижі, „як і взагалі ціла тутешня польська інтелігенція" (слова „Кур. П."), поробили необхідні кроки в цілі „узгіднення поступовання в цій **пекучій і болючій справі".**

Рівночасно у Варшаві політичні чинники екстренно „заопікувались" національними меншостями. Президия ради міністрів, чільні представники політичних партій і низка таких знавців національного питання, як славнозвісні др. Ленвенґруц і Бобжиньскі, вже від 16. травня протирають штани й крісла, думу думаючи й раду радючи: як „ощасливити" національні меншості, щоб вони нічого не дістали, а були задоволені?...

Трудно перечислити всі заходи, яких уживають польські наїздники, щоб залатати ту величезну діру, яка повстала у франко-польській ружбі.д Посол Тугут навіть дійшов до того, що хоче на нолі особистої комісії обіхати головнійші „кресові" тюрми, аби потім „на підставі власних спостережень" упевнити нових володарів Франції, що вони „помилились", що їх „одурено", що всі обвинувачення протесту — лише „недопустима пересада"...

Та в цих заходах і зусилях тяжко не помітити **величезної збентеженості,** страшного неспокою. Одинока підпора, на якій досі стояла Польща, хитаеться й ось-ось може завалитись. Одинока зовнішня приязнь, яка досі помагала Польщі триматись поверх води, нині рветься в куски і може зовсім обернутися в клочча. Як тут не впасти в констернацію, як не почувати себе, мов на гарячій сковороді!

Наразі вічдуваеться ще тільки передсмак наступаючих подій. Незабаром, очевидно, мусять прийти й самі події.

Прага, 19. травня.

Радянин.

ВІДГОМІН ФРАНЦУСЬКОЇ ВІДОЗВИ У ВАРШАВІ.

Дня 14. мая с. р. на першому засіданню соймової комісії для розсліду надужить на окраїнах, през. Туґут порушив справу відозви, підписаної визначними французькими людьми, ж. і. Ерріо і Панлеве. Відозва начинаеться словами: „Филя терору іде тепер через Польщу". Вона протестуе проти переслідувань адміністрації, проти численних політичних арештовань українських і білоруських робітників і селян, проти невідповідного трактовання політичних вязнів, проти відносин у польських вязницях. Пос. Туґут зазначив, що відозва пересадна і поставив внесенне, щоби соймова субкомісія негайно почала розглядати відносини у вязницях, для усунення евентуальних надужить або відпертя пересадних закидів.

В дискусії заявились за внесённем Туґута.

Пос. Інзлер каже, щб битте у вязницях і арештах, як то спеціяльно було у Львові, громадська думка часто приписуе садизмови деяких функціонарів поліції, а начальні власти замісць покарати виновників, справу затушовують, хибно думаючи, що так ратують повагу властий, а у населення викликують недовіре. Поставив внесенне перевести дискусію при найблизшій нагоді на тему тих нових адміністраційних надужить у великій степені, що перешкодить публично порушати й обговорювати такі справи у формі внесень та інтерпеляцій, які передіставться закордон не з вини інтерпелянтів, а з вини подій. У звязи з останніми подіями предложив виізд до Львова. На внесенне Туґута рішено розглянути негайно варшавські вязниці, а в відтак в Білостоку і у Львові.

ВІДГУКИ ПРОТЕСТУ ФРАНЦУСЬКИХ ДІЯЧІВ ПРОТИ ТЕРОРУ В ПОЛЬЩІ.

З приводу відозви про порядки у польських вязницях, опублікованої в певних французьких часописах посол Туґут, лідер радикально-народної партії, звернувся до п. Панлеве, щоб був одним з підписувачів відозви з письмом, де він пише таке:

„Я заявляю з усією щиростю що факти описані у відозві правдиві лише в безконечно малій їх частині і що виведені заключення неправдиві. Я не хочу сказати, що польські тюрми ідеальні, але проголошувати, що у Польщі пануе терор, се значить робити перебільшенне, якого не можна приняти. Яко президент спеціяльної комісії, установленої соймом для перегляду польської карної системи, я представлю Вам вислідм нашої парляментарної анкети. Я не хочу бути адвокатом з гнучкою совістю, ні гніби-патріотом, що боронить одну правду для своєї країни, а другу для закордону.

Я маю надію, що Ви не будете мати сумнівів про льояльність і правдивість даних, які я Вам подам, і що, розпоряджаючи результатами нашої анкети, ви не відмовитеся справити Вашу відозву".

Посол Поль Панлеве, коли йому представили сю телеграму, заявив, що ще не одержав листа від Туґутта, але щасливий довідатися, що факти, проти яких він протестував е не правдиві або перебільшені.

ЧИ ВИ ЗНАЕТЕ, ЩО

Відкритте прагісторичних знарядів, які можуть підтвердити здогади знатоків, що пять з мумілих людських скелетонів, знайдених недавно з Плеокінінних часів сягаючих 25,000 літ взад, зістали проголошені Dr. W. A. Bryan-ом, директором Гісторичного Музея Знання і Штуки в Los Angeles? Чи Ви знаете, що коли Ви постоянний курець, Ви повинні курити Гелмар турецькі цигаретки, бо в них знаходиться 100% чисто турецький тютюн?

У. Н. СОЮЗ — НАЙЛУЧШИЙ ОЩУКУЙ В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

З ОБЄДНАННЯ.

(Комунікат ч. 6.)

Чергове місячне засіданне екзекутиви обєднання відбулося дня 31. мая ц. р. Предсідатель згадав на вступі про найновійші жертви ляцького насильства, а саме про погибших від куль ляцьких жандармів наших селян: Василя Дашкевича, Петра Андрусика, Олекси Гнатюка і Миколи Харинюка. Слова ті вислухали присутні стоячи.

1) З огляду на нові ляцькі репресії взиваеться українське громадянство до протипольських демонстрацій та до більшої активности в допомозі рідному краеви.

Звертаеться увагу, що навіть оден з членів теперішного анґлійського уряду закидуе нам брак відповідної пропаґанди від 14. марта 1923 р. Як відомо до прилучення Аліянтами Галичини до Польщі вів пропаґанду Галицький Уряд при матеріяльній допомозі американської еміґрації. По 14. марта м. р. допомога стала, а тим самим припинилася пропаґанда на міжнародній арені. Це відбилося дуже болючо на старому краеви та українській справі взагалі, томуто належить це лихо чимскорше направити. Тимбільше треба це зробити, бо якраз тепер прийшли до влади в Анґлії і Франції ті кола, які всегда заявляли для нас свою прихильність. Це треба використати. Значить, нам треба зложити гроші на пропаґанду, а краеви згл. еміґрації ту пропаґанду повести.

2) Вислухано звіту делеґатів Обєднання на Січовий Зїзд та принято до відома резолюції Ззїзду в справі Обєднання, які звучать:

а) В справі народного податку: Січовий Зїзд уважае, що обовязком кождого січовика е платити правильно національно-державний податок в дотеперішній висоті на старий край, який тепер знаходиться в крови і страшнім терпінню та дуже потребуе помочи для вдів і сиріт, для немічних калік-інвалідів і для шкіл дітий українського народа, тяжко переслідуваних Ляхами.

б) В справі Обєднання: Січовий Зїзд узнае потребу одноцільного національно-державного фронту в Америці, а тим самим средств і способів, які ведуть до тої одноцільности.

В справі Обєднання Укр. Орґанізацій в Америці признае Зїзд, що господарка в нім тепер така, що ніякого закиду ані заміту проти неї піднести не можна.

В справі національного податку зібраного січовими сотнями лишае Зїзд свобідну руку кождій сотні чи висилати його через Обєднання чи через січові округи з тим, що Головний Провід Січової Орґанізації мае право видати в тій справі в часі, який вважати-ме за вказаний такий приказ, який вважати-ме за відповідний.

Екзекутива Обєднання вважае отсим всі непорозуміння, які зайшли між Січовою Орґанізацією а Обєднанням за вирівнані, витае Січову Орґанізацію на новім шляху її діяльности та бажае її як найкращого розвою.

3) Письменниця Ольга Кобилянська просить нас оповістити слідуючу подяку: „За ювилейний дар в квоті сто ам. дол., пересланих Обєднаннем, а зібраних для мене Шановним українським жіноцтвом в Філяделфії, що надійшов щасливо до мене, я складаю свою як найсердечнійшу подяку, Слава і честь Вам дорогі несамолюбні жертвенниці, що поратували мене немічну і дали можливість працювати дальше. З нагоди Воскресення кличу до всіх Шановних українських заморських братів і сестер з глибини душі: Христос воскрес! Ольга Кобилянська".

4) З загального приходу за місяць май в квоті 1,505.21 дол. рішено висилати до краю 850 дол. і розділити після волі і призначення жертводавців як слідуе: Рідна Школа 200, політичні вязні 200, голодуюча еміґрація 100, Зах. Укр. Т-во Ліґи Націй 100, Ремісничa Бурса 50, Інваліди 50, Сироти 50, Студенти 50, Укр. Шпиталь у Львові 25, „Просвіта" у Львові 25.

ЗА ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:
о. Володимир Сполітакевич, предс. **Дмитро Штогрин,** секр.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жер. Любов, від. 144, повідомляє, що місячний мітинґ товариства відбудесь о год. 8.15 вечером в суботу, дня 7. червня в гали Укр. Нар. Дому, під ч. 217 Н. 6-та ул. На порядку нарад суть важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кари $1,00, урядник $3,00. — І. Федун, предс.; М. Ямка, секр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Бр. св. О. Николая, від. 293, повідомляє всіх членів і членкинь як місцевих так і позамісцевих, що піврічні збори нашого відділу відбудуться в неділю, дня 8. червня с. р. о годині 11. перед полуднем, в гали під ч. 157 — 18 улиця, Бруклин, Н. Й. Позаяк суть важні справи до вирішення і справоздання комісії контрольної, про те кождий член обовязаний явитись під карою: член 1 дол., а урядник 2 дол. — С. Ниґреч, предс.; Гр. Чоподайло, секр.

НА ВІЧЕ УКРАЇНЦІ МІСТА БАЙОН, Н. ДЖ. І ОКОЛИЦІ.

Заходом злучених Братств міста Бейон

— відбудуться —

ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 8-ГО ЧЕРВНЯ Б. Р.

о годині 2-гій сполудня

в церковній гали на 25 улиці

поміж Бродвей і Евеню Е.

Громадяни і Громадянки!

Не пора на забави, не пора на сварні, коли ворог триюмфує. До протесту, до праці й боротьби! Покажім, що не здусять нас! Приходіть всі на віче як найчисленнійше, мущини, жінки, хлопці й дівчата, всі, як один.

130,32 Вічевий Комітет.

УВАГА! BRIDGEPORT, CONN.!

Заходом тов. Української Січи, від. 59-го У. Н. Союза

— уряджується —

ПЕШИЙ В СЕЗОНІ

ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК

В НЕДІЛЮ, 8-го ЧЕРВНЯ, 1924

(June 8th, 1924)

В парку Волод. Венґриновича.

Громадяни! Коли хочете розвеселитися і забавитися зі своєю родиною і товаришами, то приходіть на сей пікнік і беріть зі собою старших, молодших і дітий. Вам сей парк всім відомий ще з минулого року. Буде приграватн першорядна музика, легкі напитки і свіжа перекуска. Рівнож просить ся Братства і Товариства, щоб на той день не уладжували жадних забав.

129-32 Комітет.

ПОЗІР, СЕНТРАЛ ФАЛС, Р. АЙ.

Тов. ім. Івана Франка від. 93 У. Н. Союза

— устроює —

ПОРАЗ ПЕРШИЙ

ВЕСНЯНИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 7-го ЧЕРВНЯ, 1924

на Батлер Гали, 65 Central St.

Початок о год. 7. вечером.

Дохід призначений на Школу і поміч вязням у Львові.

Тому запрошуємо всі Товариства прибути, а се з Менвіл, Вунсакет, Правіденс, Кромптон і Тавтон. Товариші і Товаришки, прибудьте, а не пожалуєте! На бали буде приграватн першорядна орхестра з Менвил.

За добру забаву ручить

130-32 Комітет.

УВАГА! УВАГА!

ДЖЕРЗИ СИТІ І ОКОЛИЦЯ!

Заходом Укр. Н. Драм. Тов-а

— поставиться —

чудову оперетку в 3-ох діях, І. Котляревського

НАТАЛКА ПОЛТАВКА

В СУБОТУ, 7-го ЧЕРВНЯ 1924

в гали 387 Grand St. Jersey City.

По представленню ТАНЦІ.

Початок о годині 8-мій вечером.

Вступ 50 центів.

Запрошується укр. громадян до численної участи. 131-32

ТЕОРІЯ НАЦІЇ.

(Погляди Мілюкова).

Дня 17. квітня ц. р. відбувся в Празі виклад проф. П. Н. Мілюкова про національне питання. Зміст того викладу находимо в парискому органі Мілюкова „Паследнія Новості" з дня 25. квітня ц. р. ч. 1229.

Коли би хто думав, що у викладі займався Мілюков складною тепер у Европі національною проблемою підходячи до неї зі становища практичного політика чи зі становища міжнародніх обовязуючих тепер договорів, той дуже помилявся би. Мілюков підходить до національного питання з високо-академічного та чисто-наукового становища. Він займається істотою нації, він застановляється над тим, що складається на націю, чи які характеристичні істотні риси посідає кожна нація.

Є дві теорії національности: Стара, що хоче бачити національність такою, якою вона сформувалася і нова, що бачить життя нації у русі та змінчивости. Прихильники першої теорії вважають, що національність посідає такі признаки, які були в ній з давен давна і переходили з покоління в покоління у виді емоціонального змісту народньої душі. Інтелекти зміняються, але характер лишається. Зі зміною характеру гине нація. Ця теорія звязана тісно з теорією переваги чистого національного типу та його незмінности.

Глибоко закорінилася та теорія передовсім у Німеччині, де закріпилося паняття, що Німці — білява довгоголова раса — це сіль землі. І тому не лише Лютер і Гете, але й Рафаель і Мікель Анджельо є ґерманцями так же як і всі довгоголові, найдені в египетських пірамідах фараони. Засліплення тою теорією дійшло в Німеччині до абсурду, бо коли статистика доказала, що у полудневих краях Німеччини переважають чорноголові, то уряд заборонив публікувати такі результати статистичних дослідів.

Сучасна антропольогія, етноґрафія і мовознавство захитали давні наші погляди про походження всіх наших народів від арійської раси. Тепер загально принято, що по обох сторонах Гімаляїв утворилося два основні типи людини: короткоголові на півночі, а довгоголові на полудні. Наука ще не рішила питання, чи людство бере свій початок від одної пари чи від двох. Найбільше розповсюдненою тепер теорія Клаача про те, що північний тип походить від прародичів зближених до оранґутана, а полудневі від прародичів, що більше нагадували ґориля. Зближення рас почалося там, де кінчаються Гімаляї. Первісний тип, що попав у Европу, був довгоголовий. Опісля до полудневої та середньої Европи втиснулася зі сходу монґольська раса — коротко-голова. В результаті всіх напливових процесів і під впливом зовнішних життєвих умовин укоституувалося в Европі три раси. Північна — білява, довгоголова і висока (ґерманська), середземна — довгоголова, чорноголова і низька та альпейська коротко-голова, рудоволоса і висока. Межі розселення тих рас на карті Европи не мають ніякого відношення до розложення національностий. Краска волосся і зріст у всіх державах однаково міняються з півночі на полудне. Тісного звязку між расою і національністю нема.

На поміч прихильникам і оборонцям тої теорії спішила наука про наслідство. Але сучасна наука відкидає передачу набутих в життю признак потомству. За те певний є факт перемін в орґанізмі на протязі довгих віків. Вплив обставин сприяє творенню нових признак орґанізмів, які переходять до потомства. Найлекше зміняється ріст. На зміну його впливають висота місцевости, добробут і инші причини. Доказано, що в Лондоні мешканці богатих кварталів вищі від мешканців бідних кварталів. Краска шкіри зміняється також під впливом середовища, в якому живеться. Зміняється і форма черепу голови. Досліди над переселенцями в Америці доказали, що вже у першому поколінню черепи довгоголових скорочуються, а короткоголових (на пр. Жиди) видовжуються, наближаючися до середньо-американського типу.

Стара теорія намагається зберегти основні національні признаки, а то: мову, релігію і побут. Ті признаки звичайно становлять основу офіціяльних політичних і державних теорій нації.

Мова — висловниця ідей і думок нації не є основною признакою національности. Мова не передається наслідством а вивчується. І наші діти, що вчаться у чужих школах, змінили би національність разом зі зміною мови. Одначе так воно не є. Мова зміняється, а національність остається. Яскравим доказом на це Жиди. Вони допера тепер відновляють в уживанню свою прастару мову, хоч говорять двома зовсім відмінними мовами, в основу яких лягли колись мови еспанська на німецька. Та проте Жиди творять відрубний не расовий а національний тип, як стверджує наука. В полудневій Америці повстали нові нації з еспанською мовою. У північній Америці англійська мова не перешкоджує Американцям вважати себе окремим від Англійців народом. Їхня національність твориться на наших очах з ріжнородніх національних напливових елементів. Накінець істнує нація, що послугується кількома мовами. Такою є швайцарська нація. Швайцарці вважають себе не Німцями, Французами та Італійцями а Швайцарцями, хоч уживають всіх трьох мов.

Чи стоїть національність у якомунебудь тісному авязку з релігією? Є такі дивачні теоретики національности, які хочуть вважати релігію одною з основних признак нації. На тому становищі стояли колись московські славянофіли з Хомяковим на чолі. За Хомяковим пішов Карташов. Вони твердили, що істотою московського націоналізму є православя. Одначе таке ставлення справи не витримує ніякої критики. По своїй істоті релігія не надається зовсім до означування національности. Всяка релігія формується по національности а не противно. Змінити релігію є легше одній і тій самій національности чим наприклад мову. Є народи, які мають рівночасно кілька релігій. Отже релігія не становить души народу, а розділює її. Всяка релігія мусить націоналізуватися від вічности а звизитися до часовости. Не кожна славянська душа православна, як також не кожна німецька протестантська і не кожна італійська католицька. Кожна релігія є наднаціональна і космополітична а вязати її з одною національністю значить зневажати її. Ні православні Греки ні православні Японці не є наприклад власниками російських душ. У нас, як відомо, Поляки рівнож вважають релігію найосновнійшою признакою нації, але не роблять Поляками католицьких Німців ні Французів а Українців.

Кажуть, що національність звязана тісно з територією. Одначе це рівнож не відповідає правді, бо на одній і тійже території може жити і розвиватися кілька національностий. А є нації без ніякої території як Жиди і Цигани. Не можна також поважно говорити про вдачу та обичаї як про основні признаки національности, бо ті обичаї і вдача з бігом часу зміняються та принорвляються до моди.

Національність можна символізувати наприклад убранням, танцем, національними кольорами і т. д., але тим не можна означити національної душі.

Всі наведені признаки не означують народньої душі та не вичерпують її змісту, але всі вони необхідні і всі вони спроваджують нас у сферу соціяльних явищ. Національність — на думку Мілюкова — це продукт людських взаємин („общеніе") на просторі означеної території і на протязі означеного часу. Національність істнує доки продовжуються взаємини. Дуже важною є інтензивність взаємин. По містах, де взаємини сильнійші часто й відбувається формування національного типу.

Все це — каже Мілюков — переконує, що національність істнує лише в живому процесі. Коли процес кінчається, національність може вмерти. Вмирають форми взаємин і творяться нові національности. Національність є соціяльним поняттям а не антропольоґічним і досліджувати національну проблему треба в соціяльному процесі.

Як дивиться Мілюков на національну проблему в Росії прикладаючи до неї свої академічні теорії пізнав читач з вчорашнього допису з Берна, поміщеного в „Ділі" під наголовком „Стара пісня". В Берні Мілюков саме й займався практичним розвязанням національної проблеми у будучій Росії. З допису бачимо, що всі свої теорії Мілюков вміє дуже академічно і правдиво по російський прикладти також до практичного вирішення справи.

(Діло).

SAY TERROR REIGNS IN POLISH REPUBLIC

Herriot, Painleve, Blum and Boncour Among French Signers of Protest.

ISSUED BEFORE ELECTION.

Alleged Abuse of Political Prisoners Denounced by Men About to Take Charge in Paris.

That the Polish Government may be compelled to modify the severity of its campaign against native Communists, Russian agents and Ukrainian and other nationalist agitators, if the French radicals about to take charge of the Government adhere to the sentiments they expressed on the Polish prison situation before the elections of May 11, is the opinion voiced by a number of European newspapers, which have printed a proclamation on this subject signed by many prominent Frenchmen.

This statement of protest, which bears the names of Paul Painleve, Edouard Herriot, Leon Blum, Paul Boncour, Romain Rolland, Charles Richet, Professor Hadmard, A. Aulard and nineteen other well known men of politics and letters, as given by the Paris Populaire of May 2 reads as follows:

"A wave of terror is passing over Poland at this moment.

"The press of that country hardly dares to talk about it because it is throttled; all journals of advanced ideas that try to appear are immediately suspended; the clubs founded by the young people are searched and dissolved; the unions are deprived of their halls—hter is a police regime with all its horrors and savage repressions.

"Today the prisons of the Republic of Poland contain more than 3,000 political prisoners—workers arrested for having participated in strikes; Ukrainian peasants and White Ruthenians accused of having demanded their national independence; intellectuals guilty of having organized educational work among the masses.

"Maltreated by their jailers, insulted, beaten with belts and clubs, fed solely upon beets served in nauseating bowls, thrown in indiscriminate confusion with common criminals who steal their clothing, confined in infected and icy cells at the mercy of vermin, deprived of soap, of linen, of reading, of visitors, abandoned to unbelievably insanitary conditions; the life they are compelled to endure is such that in many prisons the persons under detention prefer death to the slow torture they are suffering. And it is not always so slow, either. Quite recently a medical exomination demanded by the relatives of a prisoner who had 'committed suicide' in her cell on Feb. 14, Olga Bessarabova, showed that death had followed blows and abominable treatment.

"Since March 13, in the prisons of Cracow, Lemberg and Lodz, several hundred prisoners have declared hunger strikes in an effort to put through the following demands: cleaning of the vermin-infected cells, a change of linen and a bath once a week, better food, care of the sick, the right to have visitors, pencil and paper, the right to read and two hours exercise a day.

"In the name of humanity we protest vigorously against such abuses and demand the granting of these elementary requests voiced by the prisoners."

(The New York Times, June 1, 1924).

РАДІО КОЛИСЬ, ТЕПЕР І В БУДУЧИНІ.

Радіотелеграфія, або в ширшому змислі переношення вістий без помочі матеріяльної звязи або штучних засобів — то найстарша форма звідомлювання. Радіотелеграфією можна назвати всі способи сповіщування яким небудь засобом. Ця потреба (переношування вістей і то по можности чим скорше а коли й можливо у тойсам час на більше сторін), все казала людям придумувати над цим, як би то дійти до того. Олександер Великий (король Македонців) після побіди над Персами казав запалити великі вогні. Самособою бажав так напевно повідомити про побіду свою батьківщину. Тому ці вогні запалено на високих берегах, зкотрих полумінь видно було аж у Грецію. Звуками дзвонів сповіщувано звичайно наближування ворогів, велику пожежу або щось подібного. Стрілянням з гармат, звичайно, сповіщувано, що йдуть великі води, які грозили погибілю. Богато з цих знаків задержалося ще й сьогодня по провінціях ріжних країв. А тепер? Тепер, як знаємо, можна почути биття людського серця при помочі радіотелеграфу з Америки до Европи. Радіо завоювало собі весь світ. Наука про радіо не відпочиває. Зачудовує світ усе новими чудами, яких досі не описав ніодин винахідчивий автор фантастичних повістий як Жіль Верн, Уелс і инші письменники, котрі людське життя перенесли в царство самих машин, управлюваних акимсь вищим супільним апаратом на доволі комуністичних прінціпах. Все те наука останніх десять літ.

На чолі держав, у котрих родяться ці величаві винаходи, ступають Злучені Держави, а за ними Англія. Вони найбогатші й найліпше заосмотрені в помічничі засоби для довголітніх дослідів і дорогих експериментів. І тому можуть обдарити світ найсміливіщим відкриттям людського духа, або найсміливіщими винаходами. Майже зовсім тесаме роблять вони сьогодня в століттю радія на полі радіо-науки.

В 1914. році попросив звісний журналіст льорд Нортклиф одного старця фабриканта радіо-апаратів, щоби йому обчислив скільки коштувала електрична трансмісія фотографічної знимки на велику віддаль. Старець обчислив точно, що найменьше 150,000 фунтів стерлінгів коштувало би само уладження машини і всіх помічних засобів для трансмісії фотографії величини 13x10 цм. Фотографія величини листової марки коштувала би найменьше 10 тисяч фунтів стерлінгів. Новина, яку Нортклиф хотів приміннити тому десять літ у журналістиці мае побачити світло денне цього року, але в богато уліпшеному стані. Так кажуть англійські вчені. Сьогодня саме відкрили вже способи, як дешево й зручно використати в практиці знані а не використані способи.

Найновіще чудо, яке нам дасть новітня техніка, буде репродукція фотографій людей і звірят, котрі ворушаться, а перенесені є на кінематографічне полотно з віддалі яких кількасот кільометрів. Небаром могти-мемо бачити подію, торжество, називаводи копаного мяча (меч), що відбуваеться у Лондоні (або скажімо радше на нашій українській площі „Сокола Батька" у Львові), так як сьогодня вже в Лондоні слухають промову президента Кулиджа або якого иншого політика, який він виголошує в Ню Йорку або в Шикаго. Зовсім так з цією товпою людей, які слухають і глядять на нього і плещуть йому там черз океан.

Крок дальше і кожний чоловік, — може за кілька десятків літ — у свойому мешканні матиме скомплікований, але не заведений апарат, при помочі якого, сидючи в світлиці глядітиме на подію, яка відграється десь у широкому світі, тисячу кільометрів далеко. Ціла справа не є ані така таємнича, ані така незрозуміла. Подумаймо собі, що кінематограф може нам вичарувати все. А ця — скажімо — радіо-візія, не є нічого инше, лише вповні удосконалений кінематографічний апарат. Коли удосконалять цей новий винахід, кождий оператор, який має радіофотографічний апарат, могтиме переймати радіо-знимки на першу антену і розсилати широкому світови, так як то сьогодня вже роблять із радіо-музикою і радіо-голосами. Радіо-проміні перебіжуть воздухом і задержаться на других. Антени будуть злучені з проєкційним апаратом, а цей перенесе проміні на полотно перед нашими очима і так могтимемо може колись бачити в Америці або в старому краю, що буде діятися денебудь на широкому світі. Др. Форание Дальбе описує докладно ці операції і каже що „радіо-телевізія" буде дитиною 1924-го року. Професор А. М. Лоу сподіється телевізії за двацять літ. Едвард Белін каже, що вона буде доконаним фактом протягом дуже короткого часу.

Англійським технікам уже тепер удалося при помочі бездротних апаратів перенести фотоґрафію пожежі на віддаль 150 км., хоч доволі невиразну. Так вони є на добрій дорозі. Коли лише не випередять їх у цьому Американці, бо в них усі ділянки радіо-науки не лише дуже скоро поширилися, але й удосконалилися. І инші народи, а головно Німці, працюють також над уліпшенням радіо-науки. Досі одначе не здобули ще таких вислідів, щоби могли мірятися з своїми англьо-саксонськими сусідами.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

Повість з галицького життя.

(Продовження). (21)

— До Мокрян за далеко. Ви мусите зорити за тим, що тут у хаті робиться. Наразі живіть у о. Городецького. З ним я вже діло порішив, і пієдмо там зараз.

О. Городецький прийшов до дому ранче і все розповів жінці не виказуючи своїх побоювань на счот Пандяка.

Імосць була з цього рада, що буде в хаті гість і стане веселійше, а так сидять у двоє і нудьгують.

Для Василя призначено парохіяльну канцелярію на мешкання. Тут стояв великий стіл з метриками, шафа з книжками і ліжко для гостя, колиб трафився. На столі стояв великий хрест, каламар, мищина з піском і кілька гусячих пер до писання. В кутку при дверах висіла стара ряса і спітрахиль, На шафі зпід купи старих ґазет визирала ручка від кропила, а при шафі на стіні висіла мідяна судина зі свяченою водою. О. Городецький хрестив тут зімою діти щоб в церкві не позамерзали.

Зараз того дня розклався тут Василь, а о. Дубовий вернув до Самбора.

Василь стоячи при вікні бачив, як батько поїхав кудись своїм візком. Бачив це і о. Городецький і йому на души полегчало, що будай якийсь час не треба буде цього страшного чоловіка лякатися.

VIII.

Юдка Шалапінда, котрого в злодійській шайці кликали Юцьом, мав свою оселю в Бистриці над Дністром, недалеко Старого Міста. Мав тут свою хату, стодолу і стайню та кілька моргів землі. Ніхто не міг напевно сказати з чого він жив таксамо не знали люди з відкіля він в Бистриці взявся. Осели купив на ліцитації до якої довів Кваргель на одним мужику. Юцьо буцім то торгував кіньми, волами та коровами, їздив по ярмарках, а ціле господарство полишив на свою жінку Лайку, страшно нехарну жидівку, обдріпану і обдерту. Він держав одного дурноватого парубка Грицька. У Шалапіндів було кількоро дітий таких нехарних, і задріптаних як їх мама. Вони вічно пакостили людям по садах і огородах, що годі було обігнатися. Лайка була сварлива і любила пащекувати, а всі її виминали мов злючу собаку. Вона господарством не дуже то турбувалась. Ніхто до неї не хотів йти на роботу, бо ніколи не заплатила того, що повбішала. Але Юдко вмів собі порадити. Не хотіли йти до його на роботу бідні, то він вмів всилувати до того богатших. Вони мусіли робити Ютці за дармо мов б ипанщину. Коли Юдка котрому газді сказав, буцімто попросив, щоб йому зробив те або це, то ніхто не смів відмовити зразу, люде відмовлялись, сміялись з його, та опісля жалували того, бо Юдко їм страшно пакостив. Такий неслухняний господар ма за яких два-три дни в господарстві болючу шкоду. Найменча шкода була, як йому витолочено збіже, як згорів оборі лукипок, або копиця сіна. А иначому строєно або скалічено скот, побито гуси, порізано телята. Всі знали, що то Юцьова робота. Та ніколи не було на це свідків, і хоч Юцьо посидів деколи трохи від млином в слідстві, то задля браку доказів його згодом пускали на волю. Навіть такі, що знали дещо боялися свідчити і мовчали мов камінь. Люди помстували на його, проклинали, але таки корилися і робили жидівську панщину. Найчастійше пакостив Юцьо тим, що столочив збіже. Зіпне було до купи два коні, сяде на одного і поїде на намічену нивку. Ніхто не смів приступити до його, щоб поглядіть йому у вічи, а відтак пізнати, бо Юцьо держав в руці грубу черешневу палку і небезпечно було до його зблизитися. Значиться, що Юця при роботі ніхто у вочи не бачив, і так йому всьо миналося безкарно.

Двом тутешнім шляхтичам братям Хлопецьким, котрі за ніщо в світі не хотіли жидівської панщини робити, так пакостив, що оба продали свої оселі перенеслись на пяте село. Таксамо не хотів слухати Юця ще один шляхтич Федь Влашинецький, і цему Юцьо робив шкоду, але шляхтич затявся і сказав, що скорше жида виволікуть на окописко, чим він з своеї батьківщини вступиться. Юцьо своїми штуками доводив його до розпуки. Строїв йому корову, скалічив вилами коня так, що тельбухи вийшли і треба було його добити, а вже скільки збіжа і трави натолочив, то й не злічити. Влашинський перед всіми говорив що Ютці прийде колись кінець і сам в це повірив. І чекав терпеливо на той кінець, що не приходив.

— Вам би сусідо таки з цим чортом помиритися. Ви йому нічого не зробите, а вам самим втікати з села слідами Хлопецьких.

— Ну, ну, ви ще побачите, що я йому зроблю, хоч би я мав піти за него на шибеницю.

Одного дня піймав Влашицький на молодій озимині ціле стадо Юдкових гусий. Инчий би вигнав, та ще може і перепросив Юдку. Влашинський займив всі, пригнав до себе й замкнув в хліві на колодку. Це було з рана. Влашинський поїхав опісля в поле оставляючи дома жінку і недолітка сина. На його нещастя Юдка був того дня в дома. Як йно Влашинський і сусіди повиїздили в поле, Юдка впав на його домівство, розбив колодку і випустив займлені гуси, а ціле стадо Влашинського гусий, що паслися побив до одного палицею. Жінка хотіла недавати, хлопець верещав, Юдка вибив одно і друге і пігнав свої гуси до дому. Як Влашинський вернув до дому і про це довідався аж заскриготів зубами з досади.

Ну, ну, Юдків рахунок у мене росте, щораз більший.

Сусіди радили завести жінку і хлопця до суду, зробити жалобу о напад, шкоду і побиття, та Влашинський йно руками замахав.

— Шкода заходу. З того нічого не вийде. Знову ніхто не схоче свідчити, бо всі його бояться. Він знову вийде чистий, а я даремне гроші втрачу, та ще з мене сміятись буде. Йому треба відразу зробити капурец, тай гоїд.

— Ви сусідо, хиба з села втечете так як Хлопецькі.

— Не діжде цього злодій, щоб я батьківщину покидав.

Минуло від того дві неділі. То було в початках жовтня, було тепло ще і худоба паслась на стерни. Одної неділі вранці дітваки, що вигнали пасти худобу побачили на одній нивці з молодою озиминою якогось лежачого чоловіка. Прийшли близше і дуже налякалися. На озимині лежав Юдка мертвий, а недалеко від того паслися його два коні зіпняті разом. Діти близше не придивлялись, бо їх навів страх, стояли з далека, а кількох пігнало в село дати знати громадській старшині. По селу начеб запалив. Люде хрестилися, а діти плескали в долоні, а всі раділи страх, що вступився найтяжший ворог цілого села Юдко. Тої неділі пішли до церкви хиба старці, бо усе раде було побачити неживого Юдку і цілою юрбою рушили в поле.

Юдка лежав на земли лицем до землі. Від шиї плівся по озимині довгий тонкий мотуз з якого зроблять віжки, засиленний петлею на шию. За тим простягався довгий слід по століочній озимині. Юдка держав в руках жмутки зірваної трави. Очевидно, що в той спосіб хотів ратуватися, що придержувався трави і шукав опори. Петля засилена була з переду на зад так, що стягалася на карку. Мотуз був новісенький і вимазаний милом.

Припілга і задріптана Лайка з великим вереском, криком і проклонами. Вона припала до трупа і хотіла його повернути, а війт відогнав її на силу. Труп мусить лишитися так як лежить, поки не приїде судова комісія. Війт казав людям відвести жидівку на бік, хоч вона едралась і перецілля мов навіжена. Коло трупа поставлено варту, а до міста післано письмо. На другий день вранці приїхала комісія. Суддя з писарем, прокуратор, двох лікарів і два жандарми.

Прокуратор як довідався, що сталось, аж підскочив на кріслі з радости. Він сказав до свого товариша:

— Ми того рдабугу мали богато разів на нашім варстаті, тай нічого йому не могли зробити. Видно, що той якийсь мав щасливійшу руку. Ну, слава Богу, будемо мати трохи менче роботи. Прокуратор рішився поїхати з комісією теж, щоб Юдку ще раз побачити. Поперед усего поїхала комісія на поле. Вбивство пополнено на озимині вдови Копецької вже старшої жінки. Значить, що вона цього не зробила. Шалапінду засилено на петлю. Шнур був на десять метрів довгий, новіський, скручений з конопель. Такого довгого шнура на віжки не вживають, значить, що шнур був скручений нарошно до того. Такого шнура вживають хиба псулапи. Петлю закинуто із заду і так стягнено його з коня і волочено відтак на 45 кроків по озимині. Він впав на ознак, та відтак поки втратив память повернувся і хапавсь трави. В тім місци де його з коня стягнено лежала груба черешнева палиця. Всі пізнали, що то палиця Шалапінди. Лежала тут ще недокурена люлька, також Шалапінди власність. По комісії збіглося ціле село, і жандарми не мало мали роботи відганяючи людий. Лікарі казали відвернути трупа горілиць та ніхто не хотів о дтого братися і всі стали отікати. І війта ніхто не хотів слухати. З бідою жандарм піймав двох мужиків і присилував їх. Як повернули Шалапінду горі лицем, то люди аж очи затикали долонями зі страху. Тепер він виглядав страшнійше чим живий. Очи повилазили на верх мов баньки, язик витягнений мов у зарізаної худобини, лице посиніло мов сукно, петля намилена так затягнулась і так здавила, та розтягла шию, що цілий той товстий мов у бика карк можна було обняти чотирма пальцями.

(Дальше буде).